

Finanspolisens årsrapport 2023

Polismyndigheten

Mars 2024

Förord	3
Finanspolisens uppdrag och verksamhet	4
Så här arbetar finanspolisen	4
Ökning av dispositionsförbud	6
Rapporteringen till finanspolisen	8
Penningtvätt	12
Professionella penningtvättsaktörer	12
Internationella flöden av kontanter	13
Hawala – transaktioner utanför de reguljära betalningssystemen	14
Pengar tvättas via kryptovaluta	14
Penningtvätt via företag	15
Finanspolisens operativa arbete	16
Finansiering av terrorism	18
Våldsbejakande extremister	18
Operativt arbete	19
Återkoppling till verksamhetsutövare	20
Strategisk och operativ samverkan	22
Myndighetsgemensamma ärenden	22
Samordningsfunktionen mot penningtvätt och finansiering av terrorism	22
Samverkan med tillsynsmyndigheter och kreditinstitut	23
Internationell samverkan	24
Ny lagstiftning	26
Fortsatt förhandling om AML-paketet	26
Pågående utredningar	26
Behov av ny lagstiftning	26
Vanliga frågor till finanspolisen	28

Finanspolisens verksamhet har under 2023 präglats av de kriminella nätverken som utövar det dödliga våldet, en alltmer internationell organiserad brottslighet och den höjda terrorhotnivån. Inom den organiserade brottsligheten är den ekonomiska vinningen som är den främsta drivkraften, och finanspolisen kan konstatera att de kriminella nätverken i allt högre grad lägger ut penningtvätten på entreprenad. De professionella penningtvättarna, så kallade PML-aktörer, bistår genom sin yrkesroll eller specialistkunskap med penningtvätt och andra brottsupplägg. På så sätt hjälper de till att finansiera den pågående våldsspiralen. Eftersom många PML-aktörer tillhör en funktion som annars är till för att skydda det finansiella systemet, exempelvis en bank eller en revisorsbyrå, är denna brottslighet uppenbart samhällshotande. Det finns även exempel på att advokater, som har en tydlig förtroenderoll inom rättsystemet, möjliggör penningtvätt för kriminella nätverk – något som i sig är systemhotande.

Illegala kryptoväxlare, penningtvätt via företag och omfattande illegal utförelse av svenska kontanter är andra framträdande delar av den ekonomiska brottsligheten. Kryptohandelns globala omfattning gör det lätt för de kriminella penningflödena att nå internationella brottsarenor, i en tid då efterfrågan på snabba och gränsöverskridande transaktioner för penningtvätt och finansiering av grov brottslighet ökar. Samtidigt transporteras svenska kontanter i miljardbelopp ut ur Sverige varje år – pengar som troligen utgör ett led i internationella penningtvättsupplägg. Inom Sverige kan ett penningtvättsupplägg innehålla ett eller flera företag som tillskansar sig pengar på illegala grunder, både genom åtkomst till välfärdssystemet och genom exempelvis falska fakturor och fabricerade lån. Dessa fenomen och modus behöver upptäckas och förhindras, både med hjälp av lagstiftare, myndigheter och verksamhetsutövare.

För att bekämpa den ekonomiska brottsligheten är samarbeten en viktig del, och under 2023 blev en ny typ av samverkan möjlig. Den nya typen av samverkan innebär att brottsbekämpande myndigheter, kreditinstitut och tillsynsmyndigheter nu kan dela information med varandra i specifika fall, i och med det har arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism vidgats och effektiviserats. Finanspolisen ser att en möjlighet att samverka på samma sätt även med andra typer av verksamhetsutövare ytterligare skulle öka samhällets förmåga att bekämpa allvarlig penningtvätt och finansiering av terrorism.

Verksamhetsutövarnas arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism utgör en betydande del av samhällets totala förmåga att förebygga och förhindra den allvarliga brottsligheten. Det är hos verksamhetsutövarna som transaktionerna sker, och det är där många av de förebyggande verktygen finns för att förhindra att brottsvinster placeras och flyttas vidare i det finansiella systemet. Inrapporteringen från verksamhetsutövare till finanspolisen ökar stadigt, och det är tydligt att medvetenheten har ökat i flera branscher under 2023. Det arbetet håller en stabil kvalitet, men det finns utrymme för en ambitionshöjning från verksamhetsutövarnas sida när det gäller både åtgärder och rapportering. Specifika uppgifter om kunder eller transaktioner kan vara avgörande för att de brottsbekämpande myndigheterna ska kunna arbeta vidare med informationen.

Om fler verksamhetsutövare ökar sin brottsförebyggande förmåga och tar ett tydligare ansvar i penningtvättsregimen, som är satt att skydda det finansiella systemet, ser finanspolisen stora möjligheter att bekämpa den kriminella ekonomin.

Johan Olsson

Chef för Nationella operativa avdelningen

Finanspolisens uppdrag och verksamhet

Finanspolissektionen, fortsatt benämnd finanspolisen, är en del av underrättelseenheten på Polismyndighetens nationella operativa avdelning (Noa). Finanspolisen är även Sveriges FIU (Financial Intelligence Unit), en funktion som finns i flertalet länder i världen.

Inom EU finns ett krav på att medlemsstaterna ska inrätta en FIU för att förebygga, upptäcka och effektivt bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism.¹ Varje FIU ska vara operativt oberoende och självständig, vilket innebär att FIU ska ha behörighet och kapacitet att utföra sina uppgifter fritt, inklusive att kunna fatta självständiga beslut om att analysera, begära och sprida specifik information.² I egenskap av FIU följs finanspolisens verksamhet upp och utvärderas av FATF (Financial Action Task Force)³, vilket utmynnar i ett antal prioriterade åtgärdsförslag som påverkar inriktningar och prioriteringar i verksamheten.

En del av den information som ligger till grund för finanspolisens arbete kommer från verksamhetsutövare som enligt penningtvättslagen⁴ är rapporteringspliktiga, till exempel banker, spelbolag eller betaltjänstverksamheter. Det är endast anställda vid finanspolisen som har tillgång till det register, penningtvättsregistret, där denna information behandlas. Under 2023 arbetade cirka 65 personer på finanspolisen.

Så här arbetar finanspolisen

Finanspolisen omhändertar information från flera olika källor. Utöver att ta emot rapporter om misstänkta transaktioner eller aktiviteter från verksamhetsutövare (så kallade misstankerapporter), inhämtar finanspolisen också aktivt information från bland annat verksamhetsutövare och andra FIU:er.

Informationen bearbetas och analyseras och kan resultera i att finanspolisen vidtar olika åtgärder, till exempel skriver ett underrättelseuppdrag, upprättar en brottsanmälan, fattar beslut om dispositionsförbud eller startar ett strategiskt analysärende. Resultatet av de strategiska analyserna presenteras i bland annat vägledningar, informationsblad och underrättelserapporter som stöd till såväl myndigheter som verksamhetsutövare i arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Finanspolisen delger även information för andra att agera vidare på. Mottagarna är oftast andra delar av Polismyndigheten eller andra brottsbekämpande myndigheter men kan också vara tillsynsmyndigheter eller privata aktörer som Polismyndigheten har avtal om samverkan med.

Inom brottsbekämpningen kan informationen exempelvis berika en pågående förundersökning eller resultera i att mottagaren upprättar en brottsanmälan. Tillsynsmyndigheter kan få underlag för att vidta administrativa åtgärder och kreditinstitut kan granska transaktioner hos kunder som misstänks hantera pengar från brottslig verksamhet.

¹ Artikel 32.1 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism (fjärde penningtvättsdirektivet).

² Artikel 32.3 fjärde penningtvättsdirektivet.

³ FATF är ett mellanstatligt organ som arbetar globalt mot penningtvätt och finansiering av terrorism. För mer information, se faktaruta under avsnittet internationell samverkan.

⁴ Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, kallad penningtvättslagen.

Det är värt att notera att det sällan går att koppla en enskild misstankerapport till en specifik åtgärd. Ofta är det information från flera källor som analyseras i ett sammanhang för att stärka misstankar eller

slutsatser. Finanspolisen får heller inte automatiskt information om de åtgärder som vidtagits av mottagarna, till exempel om någon har häktats misstänkt för penningtvätt.

Schematisk bild över finanspolisens process

INFORMATION

Finanspolisen tar emot information från verksamhetsutövare, tillsynsmyndigheter, andra FIU:er och andra källor.

REGISTRERING

Informationen registreras i penningtvättsregistret. Den blir därmed tillgänglig för sökning och kan kopplas ihop med redan befintlig information i registret.

PRIORITERING

Ett prioriterat urval av informationen bearbetas vidare och kan kompletteras med data från andra källor. Underrättelseärenden upprättas.

HANDLÄGGNING

Informationen i underrättelseärendena berikas ytterligare med inhämtning och analys.

Det kan leda till att nya underrättelseärenden initieras.

ÅTGÄRD

Beroende på ärendets art vidtas olika åtgärder. Exempelvis delgivning av underrättelseinformation eller dispositionsförbud, vilket kan leda till andra former av åtgärder hos mottagarna.

STRATEGISKT ARBETE

Parallellt med det operativa arbetet pågår även ett strategiskt arbete. Det strategiska arbetet innefattar bland annat samverkan i olika forum och analyser av trender eller tillvägagångssätt.

Ökning av dispositionsförbud

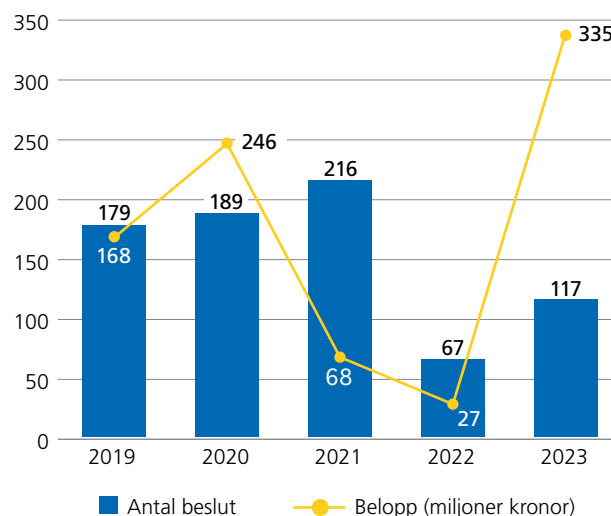
Ett dispositionsförbud är ett temporärt förbud att flytta eller på annat sätt disponera egendom som misstänks vara föremål för penningtvätt eller avsedd för finansiering av terrorism. Finanspolisen har möjlighet att fatta ett sådant beslut enligt penningtvättslagen⁵. En åklagare ska alltid pröva om åtgärden ska bestå, vilket betyder att varje dispositionsförbud inte alltid leder till ett penningbeslag och en brottsanmälan. Både finanspolisen och verksamhetsutövare kan upptäcka omständigheter som kan leda till ett beslut om dispositionsförbud. Verksamhetsutövare ska alltid ange en särskild riskindikator i misstankerapporten eller kontakta finanspolisen direkt om de bedömer att det finns förutsättningar för ett beslut om dispositionsförbud. Dispositionsförbuden gäller oftast egendom i form av medel på ett konto men under 2023 fattades även beslut om förbud att disponera egendom i form av kontanter, kryptovaluta och värdepapper.

Ett dispositionsförbud är ett temporärt förbud att flytta eller på annat sätt disponera egendom som misstänks vara föremål för penningtvätt eller avsedd för finansiering av terrorism.

Under 2023 fattade finanspolisen totalt 117 beslut om dispositionsförbud till ett totalt värde om drygt 335 miljoner kronor.

Antalet beslut och det sammantagna beloppet har ökat markant jämfört med året innan, dels till följd av förändringar i arbetsmetodik med ett riktat fokus mot brottsvinster på en mer aggregerad nivå, dels till följd av ett närmare internationellt samarbete. Finanspolisen har även haft ett mer riktat fokus mot dispositionsförbud i ärenden kopplade till den organiserade brottsligheten.

Diagram 1. Finanspolisens dispositionsförbud

Antalet beslut och det sammantagna beloppet har ökat markant jämfört med året innan, dels till följd av förändringar i arbetsmetodik med ett riktat fokus mot brottsvinster på en mer aggregerad nivå, dels till följd av ett närmare internationellt samarbete.

Samtidigt som dispositionsförbuden ökade var det också en högre andel av besluten som bestod och övergick i penningbeslag. Totalt för 2023 hävdes cirka 10 procent av det totala antalet beslut om dispositionsförbud. Motsvarande andel 2022 var cirka 16 procent.

Förutom att fatta egna beslut om dispositionsförbud kan finanspolisen också förmedla information vidare som kan resultera i att kriminellas tillgångar görs indisponibla. Informationen kan delges en pågående förundersökning eller en annan myndighet som har möjlighet att återta brottsvinster, exempelvis Kronofogdemyndigheten. Under 2023 gjordes 165 sådana delgivningar, vilket är en ökning med cirka 34 procent från året innan. Den totala summan av tillgångarna i delgivningarna var cirka 27 miljoner kronor, vilket är i nivå med föregående år.

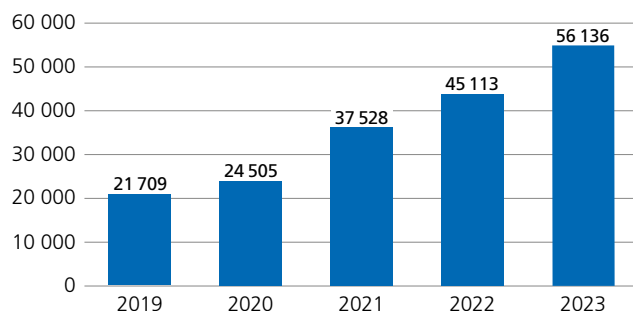
⁵ 4 kap.11 § lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Rapporteringen till finanspolisen

En av finanspolisens viktigaste uppgifter är att ta emot och behandla information om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism. En del av informationen kommer från andra delar av Polismyndigheten, från andra brottsbekämpande myndigheter och från FIU:er i andra länder. Den största delen av informationen kommer dock från misstankerapporter om transaktioner eller omständigheter som misstänkts utgöra ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. Dessa är inskickade av verksamhetsutövare som är rapporteringspliktiga enligt penningtvättslagen. Verksamhetsutövare utgörs exempelvis av banker och finansinstitut, spelföretag, försäkringsbolag, revisorer, jurister och konsthandlare som i sin verksamhet kan upptäcka riskbeteenden och misstänkta transaktionsmönster. Även myndigheter kan rapportera till finanspolisen.

Diagram 2. Antal inkomna misstankerapporter

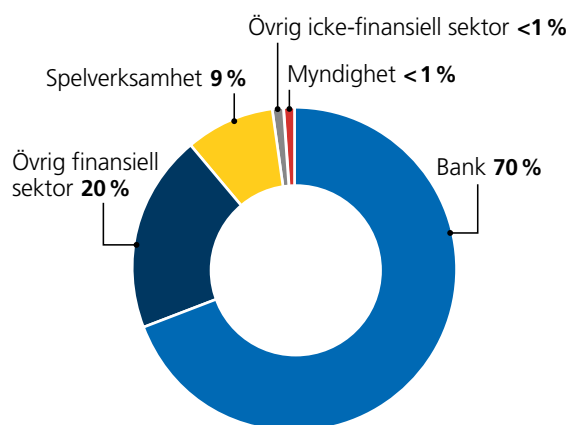

Under 2023 tog finanspolisen emot 56 136 misstankerapporter, vilket är en ökning med 24 procent jämfört med året innan. Det höga antalet rapporter speglar en långsiktig trend där antalet rapporter stigit över tid (se diagram 2). Det ökande antalet inkomna misstankerapporter behöver inte betyda att omfatt-

ningen av penningtvättsbrott ökat i motsvarande grad. Finanspolisens bedömning är att ökningen beror på en kombination av faktorer såsom ökad förmåga hos verksamhetsutövare att upptäcka och stoppa misstänkta transaktioner eller beteenden samt att rapporteringsplikten gradvis utökats till att omfatta fler branscher.

Rapporteringen bedöms också i viss mån ha påverkats av att ett nytt kapitel i penningtvättslagen trädde i kraft under 2023, som möjliggör samverkan mellan brottsbekämpande myndigheter, tillsynsmyndigheter och kreditinstitut.

Diagram 3. Andel av antal misstankerapporter från respektive bransch 2023

Samtliga branscher har skickat in fler misstankerapporter 2023 jämfört med året innan. Majoriteten av rapporterna, 70 procent, skickades in av bankerna. Övriga företag inom den finansiella sektorn svarade för 20 procent och spelbranschen för 9 procent av det totala antalet inkomna misstankerapporter. Rapporteringspliktiga myndigheter och rapportörer inom den icke-finansiella sektorn stod för några

hundra rapporter, motsvarande drygt 1 procent (se [diagram 3](#)).

Allt fler registrerar sig i rapporteringssystemet, vilket är en förutsättning för att kunna skicka in misstankerapporter. Antalet registrerade verksamhetsutövare ökade med 30 procent under 2023.

Antalet verksamhetsutövare som rapporterade till finanspolisen ökade också, till 363 jämfört med 322 föregående år. I kategorin Bokföring eller revisionstjänst fördubblades antalet verksamhetsutövare som hade rapporterat.

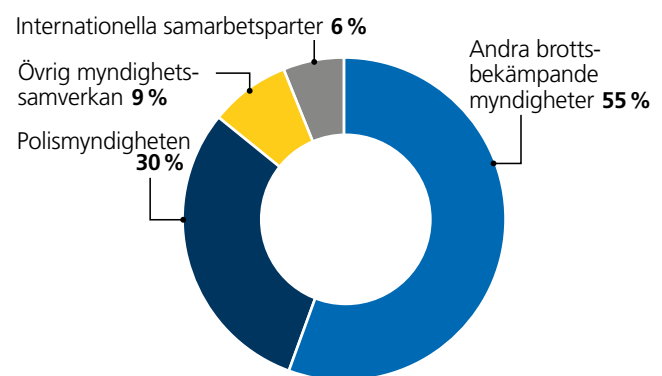
Våren 2020 infördes det nuvarande rapporteringssystemet, goAML, som ökat finanspolisens analysförmåga. Systemet ställer samtidigt högre krav på att rapportörerna ska skicka in informationen enligt en fast struktur. Inkomna misstankerapporter granskas och rapporter som inte lever upp till kraven avvisas. Rapportören måste då komplettera rapporten och skicka in den igen. Under 2023 avvisades drygt 2 500 misstankerapporter, vilket är en minskning från föregående år. De vanligaste avvisningsskälerna var att grundläggande information om transaktioner saknades eller att rapportören inte tillräckligt tydligt angivit varför transaktionen eller beteendet ansågs vara misstänkt.

Det bör noteras att misstankerapporter inte är detsamma som brottsanmälningar. Misstankegraden som krävs för att skicka en rapport till penningtvättsregistret är lägre än vid en brottsanmälan. Finanspolisen bearbetar informationen genom att exempelvis berika den med underlag från andra källor. Informationen bedöms och lämplig åtgärd vidtas därefter.

I vissa fall gör finanspolisen bedömningen att det föreligger tillräckligt stark misstanke för att inleda en förundersökning och upprättar då en brotts-

anmälan. Under 2023 upprättades 115 brottsanmälningar, en minskning jämfört med föregående år. Det lägre antalet beror till viss del på att BEC-bedrägerierna⁶ minskat samt förändrade arbetsmetoder inom finanspolisen med större fokus på mer förebyggande arbete. Det har frigjort resurser för att delge information till andra delar av Polismyndigheten, andra brottsbekämpande myndigheter, till internationella samarbetspartner eller inom ramen för annan myndighetssamverkan. Hur delgivningarna fördelades 2023 framgår av [diagram 4](#).

Diagram 4. Mottagare av delgivningar 2023

Vad är goAML?

- System utformat för misstankerapportering av penningtvätt och finansiering av terrorism.
- Utvecklat av en organisation vid FN.
- Infördes i Sverige under våren 2020.
- Används av drygt 60 FIU:er världen över.

⁶ BEC (Business Email Compromise). Företaget får e-post om att göra en utbetalning, som är felaktig, till ett konto som kontrolleras av en bedragare.

Tabell 1. Antalet inkomna misstankerapporter per bransch, 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå	6	1	1	1	1
Anmälningspliktig finansiell verksamhet	493	163	383	454	434
Bank- och finansieringsrörelse inklusive kreditmarknadsbolag	16 831	18 342	27 801	33 665	39 246
Betaltjänstverksamhet – betaltjänstföretag *1	3 045	4 032	6 743	5	0
Betaltjänstverksamhet – betalningsinstitut				4 943	4 723
Bokföring eller revisionstjänst (inte godkänd revisor eller auktoriserad revisor eller registrerat revisionsbolag)	19	6	9	33	67
Bolagsbildare, förvaltare etc.	..	0	0	1	3
Bostadskreditverksamhet	..	12	8	30	19
Fastighetsmäklare *2	23	5	6	41	38
Fondverksamhet*3	..	2	2	5	5
Fondverksamhet – alternativa investeringsfonder	..	2	2	1	3
Försäkringsförmedling	..	0	1	0	1
Gräsrotsfinansieringstjänst *4			0	0	0
Institut för elektroniska pengar (inklusive ombuds rapportering)	39	13	4	41	301
Jurist, annan oberoende	..	0	3	5	8
Konsthandel*5		0	0	0	2
Konsumentkreditverksamhet	185	87	138	224	340
Livförsäkringsrörelse	42	17	33	27	51
Pantbanker	6	12	17	21	23
Revision (godkänd eller auktoriserad revisor eller registrerat revisionsbolag)	20	8	20	28	32
Skatterådgivare	..	4	0	2	0
Speltjänstverksamhet	614	907	1 444	3 897	4 995
Valutaväxling och inlåning*6		270	325	1 275	5 306
Värdepappersverksamhet	19	6	4	4	18
Yrkesmässig handel med varor	83	122	116	118	154
Tillsynsmyndighet	19	8	7	2	0
Annan myndighet*7	239	488	463	290	366
TOTALT	21 709	24 505	37 528	45 113	56 136

.. Betyder att branschen rapporterat fem eller färre rapporter under året. Fr.o.m. 2020 redovisas faktiskt antal.

*1 I kategorin Betaltjänstverksamhet ingick 2019–2021 både betaltjänstföretag och betalinstitut. Fr.o.m. 2022 har underkategorierna brutits ut och redovisas var för sig.

*2 I kategorin Fastighetsmäklare ingår fastighetsmäklarfirmor då de blev rapporteringspliktiga under 2021.

*3 I kategorin Fondverksamhet ingick 2019–2021 all fondverksamhet, inklusive alternativa investeringsfonder. Fr.o.m. 2022 har underkategorierna brutits ut och redovisas var för sig.

*4 Gräsrotsfinansieringstjänster infördes i penningtvättslagen 2021.

*5 Konsthandel infördes i penningtvättslagen 2020.

*6 Kategorin Valutaväxling och inlåning ingick tidigare i kategorin Betaltjänstverksamhet. Fr.o.m. 2020 har Valutaväxling och inlåning brutits ut och redovisas särskilt.

*7 I kategorin Annan myndighet har fr.o.m. 2022 rapporttypen kontantdeklarationer från Tullverket exkluderats, vilket innebär en minskning i antalet rapporter.

Penningtvätt

Den finansiella infrastrukturen är central för organiserad brottslighet och de kriminella nätverken. Brottsvinster används för att finansiera nya brott och behöver placeras, skiktas och integreras i det finansiella systemet för effektiv användning. Nätverken är beroende av finansiella flöden både inom Sverige och genom andra jurisdiktioner.

Finanspolisens operativa och strategiska arbete bedrivs mot aktörer med regional, nationell eller internationell anknytning. Under 2023 har finanspolisen bland annat arbetat strategiskt och operativt mot professionella penningtvättare, mot penningtvätt via kontanter och kryptovaluta samt kartlagt företag som brottsverktyg. Dessa fokusområden beskrivs närmare nedan.

Professionella penningtvättsaktörer

En professionell penningtvättare, en så kallad PML-aktör⁷, är en person som systematiskt tvättar pengar åt andra, mot betalning. Det finns en stor efterfrågan på denna typ av möjliggörare eftersom den specifika kompetensen inte alltid finns inom de kriminella nätverken. Det förekommer att PML-aktörer är knutna till specifika kriminella nätverk, men i regel tycks PML-aktörer serva flera olika kriminella aktörer och kriminella nätverk.⁸

Utmärkande för PML-aktörer är att de kan ha åtkomst till olika typer av system, eller har specifika befogenheter genom sin yrkesroll som kan nyttjas för penningtvätt. Här kan exempelvis bankanställda, advokater, revisorer eller fastighetsmäklare nämnas.

Det finns även PML-aktörer som saknar yrkesbefogenhet men som har en specialistkompetens, till exempel en person som har finansiell kompetens och som kan ge råd om upplägg genom företag och olika konton, även på den internationella arenan. Det kan även vara en person som erbjuder kryptoväxling för kriminella aktörers räkning.

En professionell penningtvättare, en så kallad PML-aktör, är en person som systematiskt tvättar pengar åt andra, mot betalning.

Utöver PML-aktörer specifikt kopplade till branscher finns hela PML-organisationer med uppbyggda penningtvättskoncept med en tydlig rollfördelning i organisationen, såsom hawala-nätverk. Några PML-aktörer är multidisciplinära och har en hel koncern med flera bolag och nyttjar andra PML-aktörer eller insiders i olika branscher.

Åtgärder som riktas mot PML-aktörer kan få större effekt än åtgärder mot enskilda aktörer som tvättar pengar, detta eftersom de ofta servar fler än en person med sina tjänster. PML-aktörer bistår med penningtvätt åt tongivande aktörer och kriminella nätverk som i sin tur står för skjutningar och sprängningar i samhället. På så sätt bidrar PML-aktörerna till att finansiera den pågående våldsspiralen.

⁷ Begreppet PML är en förkortning av *Professional Money Launderer*. Begreppet och definitionen är framtaget av det mellanstatliga organet FATF.

⁸ Finanspolisen, *Professionella penningtvättare, PML-aktörer. Branscher, modus och kopplingar till kriminella nätverk*. Rapporten är publicerad på Polismyndighetens webbplats: [polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/](https://www.polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/)

Vad är penningtvätt?

Penningtvätt kan förenklat beskrivas som åtgärder för att dölja att pengar kommer från brott eller brottslig verksamhet. Åtgärderna kan variera, till exempel genom att förvara eller transportera kontanter för annans räkning eller genom att låta någon annan använda ens konto för att föra över pengar från brott.

Möjligheten att tjäna pengar är den huvudsakliga drivkraften bakom organiserad brottslighet. För att kriminella ska kunna använda brottsvinster i den legala ekonomin behöver pengarna tvättas. Penningtvätten sker vanligen genom en serie transaktioner där brottsutbytet skiftar ägare och form och kanske delas upp i mindre delar. Tillvägagångssätten varierar men involverar ofta stegen som beskrivs schematiskt nedan.

Det är värt att notera att det inte är alla brottsvinster som tvättas. En del konsumeras utan att någon egentlig penningtvätt har skett, och en del återinvesteras i fortsatt kriminell verksamhet.

Så kallad omvänd penningtvätt förekommer också, vilket syftar till att omvandla vita pengar till svarta, till exempel för att undkomma beskattning.

Vid penningtvättsåtgärder inom en näringsverksamhet kan man dömas för näringspenningtvätt. Det ska då handla om ett klandervärt risktagande, till exempel att näringsidkaren har tagit emot en större summa kontanter utan att undersöka ursprunget.

Eftersom PML-aktörer i många fall är verksamhetsutövare som ska skydda det finansiella systemet, men i stället begår brott, finns det ytterligare samhällshotande element i brottsligheten.⁹ Parallella finansiella system, som går under radarn från de mekanismer som styr det legala finansiella systemet, riskerar att underminera ekonomin, statliga institutioner och rättssäkerheten.¹⁰

Internationella flöden av kontanter
Då kontanter är ett anonymt betalmedel används det i stor omfattning av kriminella aktörer för att dölja transaktioner. Sverige är ett av de länder som ligger i framkant när det gäller digitalisering av betalningsmarknaden och vi rör oss mot ett alltmer kontantlöst samhälle. Dock är kontanter fortsatt ett väl använt betalningsmedel inom stora delar av den kriminella ekonomin.

⁹ Finanspolisen, *Professionella penningtvättare, PML-aktörer. Branscher, modus och kopplingar till kriminella nätverk*. Rapporten är publicerad på Polismyndighetens webbplats: [polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/](https://www.polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/)

¹⁰ EU SOCTA 2021 – Serious and Organised Crime Threat Assessment. A corrupting influence: The infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime. Europol, 2021.

Enligt finanspolisen finns det starka kopplingar mellan kontantanvändandet i samhället och den organiserade brottslighetens ekonomi. Kontanter används som betalmedel inom bland annat människoexploatering, narkotika-, vålds- och vapenbrottslighet, men även inom arbetslivskriminalitet där svart arbetskraft ofta betalas kontant.

Den organiserade brottsligheten är i allt högre grad internationell, och transport av kontanter över landgränser utgör ett vanligt led i penningtvättsupplägg. I ett internationellt kriminellt kretslopp finns stora behov av att flytta kontanter. Miljardbelopp bedöms årligen transporteras ut ifrån Sverige. Penningtvätt, lyxkonsumtion och återinvestering i ny brottslighet utomlands, exempelvis narkotikabrottslighet, är vanliga syften med att föra ut pengar ur landet. Dessutom flyttas kontanter ut från Sverige med syfte att finansiera annan grov brottslighet såsom terrorism och extremism. Kriminella aktörer och nätverk har stora behov av att tvätta kontanta brottsvinster genom att placera dem i den legala ekonomin, vilket delvis sker i länder där risken för upptäckt bedöms vara lägre. Kontanter sätts in på utländska bankkonton, skiftas i olika led eller omsätts till annan egendom såsom exklusiva varor, kryptovaluta eller fastigheter utomlands.

Den organiserade brottsligheten är i allt högre grad internationell, och transport av kontanter över landgränser utgör ett vanligt led i penningtvättsupplägg.

De illegala kontanttransporterna sköts ofta av penningkurirer och sker i såväl person- och lastbilstrafiken som via flyg. Denna logistik organiseras delvis genom informella betalningsnätverk såsom hawala. Det finns ofta upparbetade kontakter med växlingskontor, resebyråer och liknande verksamheter, både i Sverige och utomlands. Enligt finanspolisen har växlingskontor på olika sätt agerat svarta banker åt kriminella aktörer och utgör en kritisk infrastruktur inom den kriminella ekonomin.

Det pågår en storskalig handel med svensk valuta utomlands, både i och utanför Europa. Sannolikt är dessa flöden delvis en konsekvens av den mycket omfattande illegala utförseln av svenska kontanter, och det är troligt att denna handel delvis utgör led

i penningtvätt eller näringspenningtvätt. Dessa aktiviteter ger sedan upphov till ett omfattande återflöde av svensk valuta tillbaka till Sverige, vilket i stor utsträckning sker genom legitima företag.¹¹

Hawala – transaktioner utanför de reguljära betalningssystemen

Under 2023 har finanspolisen analyserat förekomsten av informella betalningssystem, så kallad hawala, som finns under både legitima och illegala former i Sverige och bedöms omsätta miljardbelopp årligen. Begränsad dokumentation och spårbarhet möjliggör en hög grad av anonymitet för användarna och gör systemet attraktivt för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Betalningssystemen är ofta baserade på förtroende och är organiserade kring förmedlare. Förmedlarna ingår vanligtvis i nätverk med omfattande internationella förgreningar, framförallt i Mellanöstern, Afrika och Asien, och kan därigenom möjliggöra transaktioner för sina kunders räkning.

Transaktioner inom systemen kan ske med eller utan avancerad teknisk infrastruktur, och det förekommer utöver kontanter andra betalningssätt såsom banktransaktioner, remitteringar via betaltjänstföretag, digitala applikationer, betalning med kryptovaluta eller handel med guld inom systemen.

Pengar tvättas via kryptovaluta

Under 2023 har finanspolisen fortsatt arbetet mot illegala kryptoväxlare som är en typ av PML-aktör. I takt med att kryptovaluta som både tillgång och betalningsmedel har vuxit i omfattning under de senaste åren har dess attraktionskraft ökat även inom den kriminella ekonomin. Där finns det behov av att sälja och köpa kryptovaluta i mycket stor skala, inte minst i syfte att tvätta pengar.

Illegal kryptoväxling utgör därigenom ett växande brottsfenomen i Sverige, och medför ett allt större samhällshot i och med möjligheten till snabba gränsöverskridande transaktioner. Individer som illegalt erbjuder tjänster inom kryptoväxling för kriminella aktörers räkning besitter en efterfrågad kompetens, som inte sällan är teknisk, bred och mångfacetterad.

¹¹ Finanspolisen, *Penningtvätt genom utförsel av kontanter*. Rapporten är publicerad på Polismyndighetens webbplats: [polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/](https://www.polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/)

Finanspolisens bedömning är att den grova brottsligheten kan bekämpas mer effektivt genom att motverka illegala kryptoväxlare.

Att handla med kryptovalutor genom en etablerad kryptobörs anses vara både enklare, säkrare och mer kostnadseffektivt, men strävan efter anonymitet, undvikande av kontroller och växling med kontanter väger tyngre hos kriminella aktörer varför de vänder sig till illegala kryptoväxlare.

Illegala kryptoväxlare spelar därför en central roll, inte bara inom penningtvätt utan även i bland annat bedrägerier och finansieringen av storskalig narkotikaförsäljning. Genom kryptohandels globala räckvidd möjliggörs kriminella penningflöden in till de internationella brottsarenorna, där kryptoplånböcker, sociala plattformar och krypterade kommunikationskanaler utgör potentiella brottsverktyg. Dessa fenomen måste därför betraktas med stor vaksamhet av lagstiftare, myndigheter och verksamhetsutövare. Finanspolisens bedömning är att den grova brottsligheten kan bekämpas mer effektivt genom att motverka illegala kryptoväxlare.

Penningtvätt via företag

Den storskaliga penningtvätten som företagsmiljön möjliggör utnyttjas av den organiserade brottsligheten och de kriminella nätverken.¹²

Sätten att använda företag som plattform för brott är många. Företag kan enskilt, eller i upplägg med andra företag, tvätta pengar genom falska fakturor, fabricerade låneupplägg mellan företag och transaktioner i flera steg för att dölja pengarnas ursprung. Penningtvätt sker inte enbart i kontantintensiva branscher som exempelvis byggbolag och restauranger, utan även inom fastighetsbolag eller finansiella verksamheter som ägnar sig åt kreditgivning till näringsidkare.

Den storskaliga penningtvätt som företagsmiljön möjliggör utnyttjas av den organiserade brottsligheten och de kriminella nätverken.

¹² Finanspolisens informerar: *Revision av företag*. Skriften är publicerad på Polismyndighetens webbplats: [polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/](https://www.polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/)

Finanspolisen bedömer att mörkertalet fortsätter att vara stort när det gäller rapporteringen av misstänkta penningtvättstransaktioner kopplade till företag. Underrapporteringen från verksamhetsutövare gällande företag är en allvarlig sårbarhet i arbetet för att förebygga, förhindra och upptäcka penningtvätt. Att det förekommer storskalig penningtvätt genom företagskonton hos banker och andra finansiella verksamheter har tidigare uppmärksammats av finanspolisen.¹³ Trots bankernas och de finansiella institutens regelverk och interna kontroller kan stora belopp av brottsvinster slussas genom företagskonton.

Finanspolisens operativa arbete

Det operativa arbetet under 2023 har, liksom för övriga delar av Polismyndigheten, till stor del präglats av den eskalerande våldssituationen. Finanspolisen har under året varit involverad i den nationella särskilda händelsen Frigg¹⁴, mot den våldsdrivna nätverkskriminaliteten.

Nätverkens brottslighet genererar storskaliga brottsvinster som hanteras både nationellt och internationellt. Den internationella arenan är viktig för aktörerna dels för att vissa av dem själva agerar från utlandet, dels för att sprida risker, finansiera brott och för att kryptovalutor som används har en naturligt internationell dimension. Det förutsätter att det finns möjliggörare och specialister som exempelvis PML-aktörer som har förmågan att administrera och organisera denna typ av upplägg. Finanspolisen har i det operativa arbetet genomgående haft ett stort fokus på denna typ av aktörer. Det har också skett ett omfattande internationellt samarbete.

Exempel på operativa ärenden 2023

För att visa på bredden i finanspolisens operativa arbete följer här ett urval av underrättelseärenden som var aktuella under året.

- Finanspolisen bidrog i en insats mot nätverkskriminalitet i norra Sverige i syfte att förhindra att regionen får områden som kategoriseras som särskilt utsatta. Här kunde finanspolisen identifiera att ett av de kriminella nätverken nyttjade andra personers bank-id som en del av den brottsliga verksamheten.
- Finanspolisen deltog tillsammans med andra myndigheter i en kartläggning av föreningar som bland annat skulle bedriva läxhjälpstöd men som misstänktes vara delaktiga i omfattande bedrägerier. Arbetet ledde till att brottsanmälningar upprättades.
- Finanspolisen har arbetat mot ett tongivande kriminellt nätverk och identifierat hur aktörerna omsätter stora brottsvinster från narkotika-smuggling genom internationella krypto-plattformar och företagsverksamhet i Dubai. Hanteringen av de illegala penningströmmarna och företagen i Dubai gör att aktörerna kan misstänkas för grova penningtvättsbrott.
- En kryptoväxlare kring ett av nätverken i den pågående våldskonflikten bedöms ha en viktig roll. Kryptoväxlaren möjliggör penningtvätt och återinvestering av brottsvinster från storskalig narkotikabrottslighet genom att hantera kryptovalutor till stora värden.
- En redovisningsbyrå som bedöms ha nära samarbete med organiserad brottslighet upplåter sina konton och upprättar falska handlingar. Brottsanmälan upprättades.

¹³ *Finanspolisen informerar: Banker och finansiella institut som brottsverktyg.*

Skriften är publicerad på Polismyndighetens webbplats: polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/

¹⁴ En särskild händelse är en plötslig, oförutsedd eller inplanerad händelse som den ordinarie polisverksamheten inte är anpassad för, och som därför ska hanteras utanför denna med en speciell organisation och ledning. Det kan handla om att det behövs extra många poliser eller speciella kompetenser.

Lärdomar från arbetet med Frigg

Sedan 2022 har det dödliga våldet i Stockholm eskalerat i vissa nätverksmiljöer och även med spridning till andra delar av landet, inte minst till region Mitt. Under våren 2023 inledde finanspolisen en samverkan¹⁵ med ett antal verksamhetsutövare rörande misstänkt penningtvätt i de kriminella nätverk som varit drivande i våldsutvecklingen. Syftet med samverkan var att upptäcka, förhindra och förebygga allvarlig penningtvätt och finansiering av brott genom att dels konfiskera tillgångar, dels begränsa centrala nätverksaktörers förmåga att genomföra illegala finansiella transaktionsflöden. Under arbetets gång identifierades också brottsmodus och finansiella fenomen.

Bland de nätverksaktörer som har misstanke-rapporterats till finanspolisen är transaktionsmönster kring överföringar mellan privatpersoner, företrädesvis via Swish, det vanligaste rapporteringsområdet vid misstänkt penningtvätt. Tillvägagångssätten är typiskt sett enkla upplägg men där spårbarheten av pengarnas ursprung ofta försvåras av snabba förflyttningar och skiktning till flera motparter och i flera led. Några av de mer omfattande ärendena hos finanspolisen har involverat företag som brottsverktyg. Företagen nyttjas för att

placera och skikta brottsvinster, som ofta blandas med legitima pengar. Likaså har omfattande belopp tvättats med hjälp av kryptoväxlare åt våldsaktörer i den aktuella konflikten.

Verksamhetsutövare har en betydelsefull funktion för att upptäcka och förhindra penningtvätt i nätverksmiljöer.

Verksamhetsutövare har en betydelsefull funktion för att upptäcka och förhindra penningtvätt i nätverksmiljöer. En analys av penningtvättsregistret visade dock att många av nätverksaktörerna tidigare, det vill säga innan samverkan startade våren 2023, inte hade misstankerapporterats trots tydliga avvikelser som indikerade misstänkt penningtvätt. Nätverksaktörernas transaktionsmönster hade inte alltid fångats i transaktionsövervakningen och föranlett en granskning hos verksamhetsutövarna. För att upptäcka och stoppa penningtvätt i nätverksmiljöer bedömer finanspolisen därför att det behövs en mer träffsäker monitorering. Fördjupad kundkännedom kan också stärka det risk- och sårbarhetsreducerande arbetet. Likaså djupare analyser, framförallt av företagskonton där penningtvätten ofta är av mer komplex karaktär.

¹⁵ Kapitel 4a lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Finansiering av terrorism

Finansiering av terrorism innebär förenklat att ekonomiskt stödja terrorism. Det kan ske genom att på olika sätt samla in pengar eller egendom för att finansiera terrorism eller för att användas av en terroristorganisation. Medlen behöver inte vara avsedda för ett specifikt attentat utan kan användas exempelvis till utbildning, material eller köp av utrustning. Även mindre transaktioner kan därför vara av intresse i sammanhanget.

Vid transaktioner där ändamålet är att finansiera terrorism skiktas pengarna för att dölja syftet med transaktionen, till skillnad från vid penningtvätt där pengarna skiktas för att dölja ursprunget. Samma överföringssätt används oavsett syfte. Överföringarna kan ske via exempelvis kryptovalutor, hawala-förmedlare, betaltjänstföretag eller valutaväxlingskontor, vilka alla är mer anonymiserade överföringsmetoder som försvårar upptäckt. Pengar som går till att finansiera terrorism kan i grunden vara lagliga och samlas in av en privatperson, genom en stiftelse eller förening, ofta under förespegling att insamlingen ska gå till exempelvis krigs- eller krisdrabbade. Pengarna kan också komma från organiserad brottslighet, välfärdsbrottslighet eller andra brott.

Omvärldsbevakning, det vill säga att söka information i öppna källor och att kontinuerligt hålla sig uppdaterad om vilka länder eller områden det råder oroligheter i, är en grundläggande förutsättning för att fånga tecken på finansiering av terrorism. Det gäller inte bara transaktioner från Sverige till andra länder utan även transaktioner till Sverige från andra länder där personer kan vilja stötta terrorism i Sverige.

Vid transaktioner där ändamålet är att finansiera terrorism skiktas pengarna för att dölja syftet med transaktionen, till skillnad från vid penningtvätt där pengarna skiktas för att dölja ursprunget.

Vid rapportering till finanspolisen är det av stor vikt att det framgår vad som ligger till grund för misstanke rapporten. En tydlig beskrivning och motivering till varför just dessa transaktioner eller aktiviteter lett till en misstanke om finansiering av terrorism underlättar finanspolisens och andra myndigheters fortsatta arbete med att bekämpa terrorism.¹⁶

Våldsbejakande extremister

Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) bedömer¹⁷ att terrorhotet mot Sverige troligen främst utgörs av ensamutförande aktörer som motiveras av våldsbejakande högerextremism eller våldsbejakande islamism. Vad gäller finansiering av våldsbejakande extremism och terrorism lyfts PKK och aktörer med koppling till våldsbejakande islamism som de mest troliga för olika insamlingsaktiviteter för terroristverksamhet utomlands, men även för att främja radikaliserings- och rekryteringsaktiviteter i Sverige.

¹⁶ *Finanspolisen informerar: Finansiering av terrorism*. Skriften är publicerad på Polismyndighetens webbplats: [polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/](https://www.polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/)
¹⁷ NCT helårsbedömning 2023, finns bl.a. publicerad på Säkerhetspolisens webbplats.

Operativt arbete

Under 2023 har finanspolisen bedrivit operativa ärenden mot flera våldsbejakande extremistmiljöer. De tillvägagångssätt som framträder i ärendena är finansiering genom insamling, självfinansiering eller att pengarna kommer från brottslighet såsom narkotika, bedrägerier, bokföringsbrott, eller våldsbrottslighet. Internationella kopplingar förekommer också. Finanspolisen har i övrigt samverkat med andra myndigheter, utökat samarbetet inom Polismyndigheten, deltagit i kompetenshöjande insatser, gjort en genomlysning av verksamhetsutövarnas rapportering av finansiering av terrorism¹⁸ och varit på internationella studiebesök i syfte att lära av andra länders metoder i arbetet mot finansiering av terrorism.

Dömd för försök till finansiering av terrorism

För att döma någon för finansiering av terrorism krävs det att man kan påvisa att personen haft för avsikt eller vetskap om att egendomen ska användas till exempel av en terroristorganisation, något som ofta kan vara svårt. Det i kombination med att andra brott med högre straffvärde kan vara aktuella i sammanhanget, skulle kunna vara några av skälen till varför det finns få domar.¹⁹

Under 2023 dömdes en person av Svea hovrätt bland annat för försök till finansiering av terrorism.²⁰ Personen hade genom hot om våld försökt samla in pengar till organisationen PKK.

Svea hovrätt fastslog den bedömning som gjordes i tingsrätten att PKK bedriver insamlingsverksamhet bland annat genom olika frontorganisationer och utpressning mot kurdiska näringsidkare. Hovrätten fastslog även den bedömning som tingsrätten gjort, att PKK – mot bakgrund av att vara en sammanslutning som under lång tid utfört ett stort antal terroristbrott och att vara klassad som en terroristorganisation av EU och USA – ska ses som en terroristorganisation. Personen kunde därför dömas för försök till finansiering av terrorism, grovt brott. Personen dömdes även för försök till grov utpressning och grovt vapenbrott. Påföljden blev fängelse i fyra år och sex månader.

¹⁸ Finanspolisen informerar: *Finansiering av terrorism*. Skriften är publicerad på Polismyndighetens webbplats: polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/

¹⁹ Brå Rapport 2021:6 *Finansiering av terrorism*. En studie av motåtgärder.
²⁰ Svea hovrätt B10051-23, dom meddelades 2023-09-20.

Återkoppling till verksamhetsutövare

Återkoppling till, och dialog med, verksamhetsutövare spelar en viktig roll för att förbättra arbetet med att upptäcka, förhindra och förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism. Finanspolisen ger återkoppling dels för att öka kunskapen om modus och trender inom området, dels för att verksamhetsutövare på egen hand ska kunna förhindra att deras verksamhet används som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. Återkoppling ges även för att säkerställa kvaliteten i de misstankerapporter som skickas in till finanspolisen så att informationen ska kunna omhändertas på bästa möjliga sätt.

Finanspolisen ger återkoppling dels för att öka kunskapen om modus och trender inom området, dels för att verksamhetsutövare på egen hand ska kunna förhindra att deras verksamhet används som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Den kunskaphöjande återkopplingen ger möjlighet för verksamhetsutövaren att vidta åtgärder för att minska risken att utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Under året har finanspolisen publicerat flera informationsblad (*Fipo informerar*) som innehåller information till verksamhetsutövare om ett fenomen, upplägg eller liknande inom penningtvätt och finansiering av terrorism. Dessa finns tillgängliga för alla på Polismyndighetens webbplats.²¹

I syfte att ständigt höja misstankerapporternas kvalitet ger finanspolisen också återkoppling till verksamhetsutövare på de inskickade misstankerapporterna. Dels ges återkopplingen på en övergripande nivå, dels ges riktad återkoppling till enskilda verksamhetsutövare på innehåll och datakvalitet, för att förbättra framtida misstankerapporter. Det är av stor vikt för finanspolisens arbete att rapporterna som verksamhetsutövarna skickar in håller hög kvalitet, både vad gäller datastruktur och innehåll. Små detaljer i misstankerapporten kan vara avgörande i det fortsatta arbetet med den. De uppgifter som verksamhetsutövare har om sin kund eller aktuell transaktion kan vara unik. Det är därför angeläget att samtlig information som är relevant för misstanken rapporteras, så att finanspolisen får hela bilden.

Finanspolisen har också lämnat annan typ av återkoppling under året, till exempel i form av föreläsningar för flera branschorganisationer och gett support i samband med en uppdatering av rapporteringsverktyget goAML.

I takt med den ökade rapporteringen från verksamhetsutövare, och därmed ett ökat antal rapporter för finanspolisen att hantera, blir kvaliteten på rapporterna allt viktigare. Finanspolisens information, dialog och återkoppling till verksamhetsutövare kommer därför sannolikt få ökat fokus framöver.

²¹ polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/

Strategisk och operativ samverkan

Samhällets samlade förmåga är avgörande för att angripa den organiserade brottsligheten. Finanspolisen har, på samma sätt som Polismyndigheten i stort, strävat mot att skapa en integrerad brottsbekämpning där olika delar av samhället arbetar tillsammans.

Finanspolisen samverkar med ett flertal aktörer och inom olika forum både nationellt och internationellt. Samverkan bedrivs med ett strategiskt eller operativt fokus.

Myndighetsgemensamma ärenden

Finanspolisen är representerad i flera regionala underrättelsecentrum (Ruc) och i Nationellt underrättelsecentrum (Nuc). Både Nuc och Ruc arbetar utifrån den myndighetsgemensamma lägesbilden (MGL)²² som publiceras vartannat år.

Finanspolisen har varit drivande i ärenden och bidragit till en kunskapshöjning inom Nuc och Ruc gällande Polismyndighetens fokusområde kriminell ekonomi. Finanspolisen bidrar genom att identifiera flöden av pengar som kommer från brottslig verksamhet och som antingen återinvesteras i den illegala verksamheten eller förs in i det legala systemet inom eller utanför Sverige.

Finanspolisen har varit en central aktör i flertalet ärenden, rörande bland annat nedanstående exempel.

- Finanspolisen har identifierat och kartlagt resor där man fysiskt flera gånger i veckan reser med kontanter i miljonbelopp (i svenska, norska och danska kronor), från Sverige via Danmark. Pengarna kan härröra från brottslig verksamhet och utgör därmed ett led i misstänkt penningtvätt.
- Systemhotande brottslighet, där brottsvinster kommer från grova bedrägerier och skiktas genom koncernföretag. En kommun har löpande betalat ut för höga bidrag, efter att ha erhållit osanna underlag. Utbetalade medel tvättas genom att bidragen delas upp och överförs mellan flera olika konton och går därefter vidare till annan verksamhet/privatpersoner.
- Ett multikriminellt släktbaserat nätverk med internationella förgreningar och hög förmåga att tvätta brottsvinster genom företag och fastigheter.

Samordningsfunktionen mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Finanspolisen deltar i samordningsfunktionen mot penningtvätt och finansiering av terrorism (fortsatt kallad samordningsfunktionen).²³ Samordningsfunktionen identifierar, kartlägger och analyserar löpande riskerna och metoderna för penningtvätt

²² Rapporten är publicerad på polismyndighetens webbplats: polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/organiserad-brottslighet/myndighetsgemensam-satsning-mot-organiserad-brottslighet/

²³ Samordningsfunktionen utgörs i grunden av 16 myndigheter samt Sveriges Advokatsamfund.

och finansiering av terrorism i Sverige. Den nationella riskbedömningen för 2022 rörde hawala och publicerades i början av 2023.²⁴ Syftet med riskbedömningen var dels att identifiera, förstå och bedöma riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism genom hawala, dels beskriva hur detta kan påverka samhället.

Finanspolisen har under året bidragit i arbetet med den nationella riskbedömningen för 2023 som beskriver hot, sårbarheter och risker för att neobanker utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.²⁵

Ytterligare ett av samordningsfunktionens uppdrag är att ge information till verksamhetsutövare, i syfte att bidra till verksamhetsutövarnas allmänna riskbedömning, till riskklassificering av kunder samt till övervakning och rapportering av misstänkta aktiviteter och transaktioner. Informationen delas genom exempelvis branschspecifika vägledningar eller genom föreläsningar. Under 2023 har samordningsfunktionen anordnat flera webinarier, kallade *Spot on!*, där finanspolisen har medverkat. Dessa webinarier arrangeras främst för verksamma inom området och experter bjuds in för att samtala och informera om aktuella frågor inom penningtvätt och finansiering av terrorism.

Samverkan med tillsynsmyndigheter och kreditinstitut

Samverkan enligt 4 a kap. penningtvättslagen trädde i kraft 1 januari 2023 och innehåller bestämmelser om bland annat ändamål, deltagare och förutsättningar för samverkan mellan brottsbekämpande myndigheter, Finansinspektionen och kreditinstitut eller samverkan mellan brottsbekämpande myndigheter och tillsynsmyndigheter. En samverkan får ske endast för att förebygga, förhindra eller upptäcka sådan penningtvätt och finansiering av terrorism som till sin karaktär, komplexitet eller omfattning är allvarlig. I en samverkan enligt penningtvättslagen ska en deltagare som utgångspunkt trots sekretess eller tystnadsplikt lämna en uppgift till en annan deltagare om det behövs för mottagarens deltagande i samverkan.

Den nya lagstiftningen har skapat goda förutsättningar för att effektivisera arbetet mellan myndigheter och kreditinstitut, både strategiskt och operativt.

Den nya lagstiftningen har skapat goda förutsättningar för att effektivisera arbetet mellan myndigheter och kreditinstitut, både strategiskt och operativt. Finanspolisen har under 2023 fattat ett antal beslut om att samverka enligt den nya lagstiftningen, något

²⁴ Arbetet med den nationella riskbedömningen avseende hawala skedde främst i en mindre projektgrupp bestående av Säkerhetspolisen, Polismyndigheten genom Finanspolisen, Finansinspektionen, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Brottsförebyggande rådet och Tullverket.

²⁵ En neobank är enkelt beskrivet en helt digital bank där tjänster erbjuds via appar eller webbgränssnitt men som saknar besökskontor. Neobanker behöver inte alltid ha banktillstånd utan kan erbjuda olika typer av betaltjänster beroende på tillstånd, eller i större skala i samarbete med en traditionell bank. Den nationella riskbedömningen 2023 planeras att publiceras under 2024.

som sammantaget bidragit till att stärka den gemensamma motståndskraften. Ändamålet för samverkan är allvarlig penningtvätt i de kriminella nätverk som var drivande i våldsvågen som eskalerade under början av 2023. Genom gemensam analys med kreditinstitut kunde flera former av illegala penningflöden upptäckas och förhindras. Utöver de operativa framgångarna bidrog analyserna också till en ökad kunskap om finansiella mönster, modus och möjliggörare som användes av nätverken. Lärdomarna av samverkan har finanspolisen beskrivit i flera strategiska rapporter i syfte att höja kunskapen hos de verksamhetsutövare som inte har ingått i samverkan men som kan upptäcka liknande mönster som kan vara ett led i penningtvätt. Den nya möjligheten att samverka har därmed utgjort ett effektivt och proaktivt verktyg i bekämpningen av penningtvätt med samhällshotande inslag.

De nya möjligheter som lagändringen innebar gjorde att den operativa samverkansgruppen inom Samlit²⁶ upphörde. Den strategiska samverkan inom Samlit har däremot fortsatt under 2023. Ett exempel på det arbetet är en analys av riskerna för penningtvätt genom så kallade klientmedelskonton som tillhör fastighetsmäklare och advokater.²⁷

Internationell samverkan

Finanspolisen har under året haft ett särskilt fokus på Europol och Empact. Här har finanspolisen ansvarat för att sammanhålla en operativ åtgärdsplan om kriminell ekonomi, penningtvätt och återtagande av brottsvinster. I den åtgärdsplanen deltar Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten (även Tullverket för framtida insatser) såväl som den enhet inom Polismyndigheten som arbetar med återtagande av brottsvinster.

Inom ramen för Empact bidrog finanspolisen även detta år till en internationell insats mot bedrägerier och penningmålsvakter, där Nationellt bedrägericentrum var den ansvariga svenska sammanhållande enheten. Målvakterna anses utgöra ett viktigt led i organiserad brottslighet internationellt.

²⁶ Samlit är ett forum där finanspolisen samverkar med de fem största bankerna i Sverige för att stärka arbetet med att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. Samlit är en förkortning av Swedish Anti-Money Laundering Intelligence Taskforce.

²⁷ *Finanspolisen informerar Klientmedelskonton nyttjas för penningtvätt.* Skriften är publicerad på Polismyndighetens webbplats: polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/finanspolisen/

Under 2023 har finanspolisen beslutat att delta i EFIPPP vilket innebär deltagande i ett forum tillsammans med europeiska privata finansiella aktörer såväl som brottsbekämpande myndigheter med ansvar för att motverka ekonomisk brottslighet.

Finanspolisen medverkar även i forum med andra FIU:er och har ett särskilt samarbete med de övriga nordiska länderna. Inom EU-kretsen av FIU:er har frågor om den nya penningtvättslagstiftningen varit i fokus under året.

Finanspolisen deltar i utvalda arbetsgrupper inom FATF och bevakar plenarmöten, bland annat i syfte att följa arbetet med att uppdatera rekommendationer för hur länder bör motverka penningtvätt och finansiering av terrorism. Under 2023 skärptes två rekommendationer. Den ena rör förmågan att spåra virtuella valutor och den andra gäller möjligheten att frysa tillgångar utan fällande brottmålsdomar.

Exempel på internationella forum som finanspolisen deltar i

FATF

Financial Action Task Force. Arbetar globalt mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Sverige är medlem i FATF. FATF lämnar rekommendationer för att skapa internationella normer för bekämpningen av penningtvätt och finansiering av terrorism. De utvärderar även ländernas sätt att arbeta inom detta område samt bedömer hur länderna når upp till normerna.

Empact

The European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats. Europeiskt samarbete mot grov och organiserad brottslighet.

EFECC

European Financial and Economic Crime Centre. Finns vid Europol och motverkar ekonomisk och finansiell brottslighet.

EFIPPP

Europol Financial Intelligence Public Private Partnership. Leds av Europol och samlar finansiella utredningsenheter och underrättelseenheter såväl som privata institutioner såsom banker.

Egmont Group

Plattform för utbyte av information och erfarenheter mellan FIU:er världen över.

Ny lagstiftning

Fortsatt förhandling om AML-paketet

Under året har det nya lagstiftningspaketet, det så kallade AML-paketet, fortsatt förhandlats inom EU. Finanspolisen har bidragit i förhandlingarna med sin kunskap. AML-paketet består av fyra rättsakter:

- en EU-förordning som ersätter större delen av fjärde penningtvättsdirektivet
- ett EU-direktiv som ersätter de delar av det fjärde penningtvättsdirektivet som inte överförs till förordningen
- en EU-förordning som avser en ny myndighet på EU-nivå, Anti-Money Laundering Authority (AMLA)
- en EU-förordning om uppgifter som ska åtfölja överföring av medel och vissa kryptotillgångar.²⁸

Pågående utredningar

Parallellt med förhandlingen av AML-paketet pågår en utredning²⁹ som bland annat ska lämna förslag till de författningsändringar som behövs för att anpassa svensk rätt till de ändringar i regelverket som AML-paketet innebär. Utredningen berör flera för finanspolisen viktiga frågor. Utredaren ska till exempel särskilt ta ställning till vilka verksamhetsutövare som bör omfattas av det nya regelverket och om tillgången till uppgifter i penningtvättsregistret för brottsbekämpande myndigheter bör utökas. Finanspolisen bidrar, genom en expert i utredningen, med viktig kunskap. Uppdraget ska redovisas i augusti 2024.

Under 2023 har även andra utredningar pågått som är av vikt för finanspolisens verksamhet. En av dessa är slutbetänkande av *Utredningen om preventiva tvångsmedel*³⁰ som presenterades i slutet av året.

I betänkandet konstateras bland annat att den organiserade brottsligheten har ökat i omfattning och komplexitet och att det mot denna bakgrund finns ett behov av att i större utsträckning kunna inhämta uppgifter enligt inhämtningslagen³¹.

I betänkandet föreslås att inhämtningslagens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta bland annat grovt penningtvättsbrott eller näringspenningtvätt, grovt brott³². Inhämtningen ska dock få ske endast i de fall brottsligheten kan antas utövas i organiserad form eller systematiskt. Finanspolisen ställer sig positiv till förslaget som skulle vara ett viktigt bidrag i det operativa arbetet.

Behov av ny lagstiftning

Finanspolisen identifierar löpande behov av ny eller justerad lagstiftning. Sådana behov kan identifieras såväl i det operativa arbetet, där det till exempel kan bli tydligt att finanspolisen saknar rätt verktyg för att driva ett ärende framåt, som i det strategiska arbetet för att reducera en sårbarhet. De behov som identifieras kommuniceras på olika sätt, till exempel i de rapporter som finanspolisen publicerar, i den nationella riskbedömningen, genom remissvar eller i dialog med relevanta departement.

28 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1113 av den 31 maj 2023 om uppgifter som ska åtfölja överföringar av medel och vissa kryptotillgångar.

29 Kommittédirektiv Dir. 2022:76 EU:s lagstiftningspaketet om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

30 Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel 2, SOU 2023:60.

31 Lag (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

32 5 och 7 § andra stycket lag (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.

Under året har finanspolisen bland annat belyst följande behov av lagstiftning:

- översyn av valutaväxlingslagen³³ i syfte att höja tröskeln för att etablera valutaväxlingsverksamhet
- se över möjligheterna att införa ett krav som innebär att kontanter motsvarande ett visst belopp ska anmälas till Tullverket för resande även inom EU, på samma vis som vid resande över EU:s yttre gräns
- utöka deltagarkretsen för samverkan enligt penningtvättslagen till att omfatta även andra verksamhetsutövare än kreditinstitut
- utöka uppgiftsskyldigheten i penningtvättslagen till att omfatta leverantörer av e-legitimations-tjänster.

Som framgick i föregående avsnitt bedömer finanspolisen att samverkan enligt penningtvättslagen redan under det gångna året medfört en stor operativ och strategisk nytta. En möjlighet att kunna samverka även med andra verksamhetsutövare, till exempel betalningsinstitut och spelbolag, skulle ge finanspolisen ytterligare verktyg att förebygga, förhindra och upptäcka allvarlig penningtvätt och finansiering av terrorism. Vilka verksamhetsutövare som ska delta i en enskild samverkan bör vara upp till den brottsbekämpande myndigheten. Om en sådan ordning inte är lämplig efterfrågar finanspolisen en utredning som har att bedöma vilka möjligheter och förutsättningar de olika typerna av verksamhetsutövarna har att samverka enligt penningtvättslagen.

³³ Lag (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet.

Vanliga frågor till finanspolisen

? Vad händer med misstankerapporten när den skickas till finanspolisen?

När en misstankerapport kommer in till finanspolisen görs en bedömning och ett urval av rapporter bearbetas tillsammans med annan information som är tillgänglig för finanspolisen. Detta kan sedan delges till aktörer utanför finanspolisen för att bli en pusselbit i deras arbete.

Misstankerapporten kan också gå vidare till fortsatt handläggning inom finanspolisen. Då görs ytterligare inhämtning från olika källor, vilket kan leda till att information delas med en samarbetspartner eller att en brottsanmälan upprättas. Många misstankerapporter medför ingen åtgärd initialt, men kan bli föremål för vidare handläggning/åtgärd om ny information av vikt kommer in.

? Ska vi rapportera allt som är avvikande eller som vi inte förstår?

Utgångspunkten är att verksamhetsutövaren ska ha sådan kundkännedom att man kan övervaka och bedöma kundens transaktioner och aktiviteter. Vid transaktioner eller aktiviteter som man inte förstår, som till exempel avviker, ska man därför utföra skärpta kundkännedomsåtgärder och andra nödvändiga åtgärder. Verksamhetsutövaren ska genom åtgärderna bedöma om det finns skälig grund att misstänka att penningtvätt eller finansiering av terrorism föreligger eller att egendom annars härrör från brottslig handling. Begreppet *skälig grund för misstanke* innebär att det inte krävs att verksamhetsutövaren gör någon mera ingående bedömning av transaktioner och aktiviteter. En bedömning bör dock göras i syfte att undvika slentrianmässig rapportering av transaktioner eller aktiviteter som vid första anblick verkar misstänkta eller avvikande. Åtgärderna syftar till att i den mån det är möjligt klargöra om den misstänkta eller avvikande transaktionen eller aktiviteten har en naturlig och legitim förklaring.

Efter sådana åtgärder kan misstankar ibland avskrivas, och ska då inte rapporteras. Om misstanken kvarstår, eller stärks, ska verksamhetsutövaren rapportera.

? Om vår kund har blivit utsatt för ett brott, exempelvis bedrägeri, ska vi både göra en polisanmälan och skicka in en misstankerapport till finanspolisen?

En polisanmälan och en misstankerapport är två olika saker. En polisanmälan ska alltid göras av den som blivit utsatt för ett brott. Verksamhetsutövaren ska upprätta en misstankerapport om det finns skälig grund att misstänka att penningtvätt eller finansiering av terrorism föreligger eller att egendom annars härrör från brottslig handling.

Bedrägeri, i detta fall, regleras i brottsbalken och kan vara ett förbrott till ett penningtvättsbrott. En polisanmälan kan leda till att en förundersökning inleds. Till skillnad från en polisanmälan är en misstankerapport inte en brottsanmälan.

Om en kund har blivit utsatt för ett brott kan kunden upprätta en polisanmälan direkt på polisens webbplats ([polisen.se/utsatt-for-brott/polisanmalan](https://www.polisen.se/utsatt-for-brott/polisanmalan)) alternativt ringa till polisens telefonnummer 114 14. Verksamhetsutövaren ska, oavsett om en brottsanmälan görs, skicka en misstankerapport. Misstankerapporten bör innehålla en hänvisning till polisanmälanens K-nr.

? Ska vi rapportera när vi valt att inte genomföra en transaktion?

Ja, enligt 4 kap. 3 § andra stycket penningtvättslagen ska en misstankerapport göras även om transaktionen inte genomförts. Transaktionen ska också märkas upp på ett visst sätt i rapporteringen när den inte är genomförd, se instruktioner i manualen för rapportering i goAML.

Varför blir våra misstankerapporter avvisade flera gånger med olika fel varje gång?

När en misstankerapport skickas in till finanspolisen granskas rapporten i olika steg. I ett första steg kontrolleras de obligatoriska fält som krävs för vissa typer av misstankerapporter eller omständigheter. De obligatoriska fälten kallas systemregler och finns uppräknade i XML-specifikationen som finns tillgänglig på goAML:s webbplats. Misstankerapporten går alltså att skicka in även om fältet lämnas tomt, men kommer att avvisas automatiskt.

I nästa steg, när en misstankerapport innehåller de obligatoriska fälten enligt systemreglerna, granskas den vanligtvis manuellt vilket leder till att den godkänns eller avvisas. I granskningen görs en bedömning av hela innehållet i rapporten. Utöver de i systemet obligatoriska fälten kan ytterligare fält behöva fyllas i, givet den specifika transaktionen/händelsen som rapporteras. Det är alltså omständigheterna kring misstanken som styr, och allt som har betydelse för misstanken ska rapporteras in. Det är därför viktigt att verksamhetsutövaren fyller i all tillgänglig information, även om fälten inte är obligatoriska.

Denna granskningsprocess medför att en misstankerapport kan bli avvisad på nytt eftersom den senare manuella granskningen tar hänsyn till det övriga innehållet i rapporten.

Måste jag rapportera via goAML, eller finns det ett annat sätt?

Rapportering till finanspolisen ska ske via goAML. Detta eftersom data måste kunna hanteras strukturerat. Informationen i en rapport används inte bara för sig utan det stora värdet uppstår när finanspolisen kan koppla ihop information från flera olika rapporter i ett specifikt transaktionsflöde eller en större analys av modus och trender. Varje verksamhetsutövars bidrag är viktigt och ju bättre och mer strukturerad data som rapporteras, desto bättre förutsättningar för finanspolisen att lyckas i sitt uppdrag. Finanspolisen fortsätter kontinuerligt att förenkla rapportering i goAML med olika hjälptexter och manualer utifrån de behov som verksamhetsutövare har.

Måste jag avsluta en kundrelation för att jag rapporterat kunden till finanspolisen?

Av 3 kap. 1 § penningtvättslagen framgår att verksamhetsutövaren inte får upprätthålla en affärsförbindelse om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen, och övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner.

Det innebär att det inte finns en skyldighet att alltid avsluta en affärsförbindelse när en misstänkt transaktion rapporteras till finanspolisen. En sådan rapport bör dock i regel medföra att verksamhetsutövaren gör en ny bedömning av risken som kan förknippas med kundrelationen. Vid en förhöjd risknivå kan affärsförbindelsen upprätthållas om verksamhetsutövaren, efter skärpta åtgärder för kundkännedom och en förstärkt övervakning, bedömer sig ha tillräckliga möjligheter att upptäcka och förhindra eventuella framtida misstänkta transaktioner.

Polisen

Utgivare

Polismyndigheten

Produktion

Kommunikationsavdelningen,
Nationell kommunikation

Beställning

Polismyndigheten
Kundcentrum, telefon 114 14
Diarienummer: A.556.628-23

Upplaga

100 ex.

Tryck

Polisens Tryckeri, Stockholm,
Mars 2024

Grafisk form

Blomquist Communication

Foto

Minna Ridderstolpe, Polismyndigheten,
Exigus, Pexels, Unsplash

